

Pamięć społeczna a post-imperialne dziedzictwo rosyjskie w Polsce

W swoim projekcie koncentruję się na społecznych procesach radzenia sobie z post-imperialnym dziedzictwem rosyjskim w Polsce w kontekście dwóch odmiennych systemów społeczno-politycznych: komunizmu i postkomunizmu. Mam zamiar zbadać, w jaki sposób dziedzictwo związane z czasami, gdy części Polski znajdowały się pod rządami rosyjskiego imperium carów, było chronione, ukrywane, (re)interpretowane i wykorzystywane w czasach komunistycznych i postkomunistycznych oraz jak pamięć o rosyjskiej i carskiej przeszłości staje się przedmiotem współczesnych praktyk społecznych w lokalnych społecznościach.

Po przemianach ustrojowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej szeroko badano kwestie dziedzictwa komunistycznego, dziedzictwa związanego z różnorodnością etniczną, a także przemian pamięci społecznej. W Polsce, niegdyś wieloetnicznym kraju, którego terytoria były częścią różnych imperiów europejskich i którego granice uległy znacznej zmianie po II wojnie światowej, było kilka znaczących projektów badawczych dotyczących dziedzictwa różnych grup narodowościowych (zwłaszcza Niemców i Żydów) oraz dziedzictwa czasów komunistycznych. Wciąż jednak problem materialnego dziedzictwa imperialnej Rosji jest niedostatecznie zbadany w ramach badań nad pamięcią i dziedzictwem. Aby wypełnić tę lukę, zamierzam zbadać praktyki społeczne dotyczące post-imperialnego dziedzictwa carskiej Rosji w 5 polskich miastach. Będą to: 1) Warszawa – stolica, która była najbardziej wysuniętą na zachód metropolią imperium rosyjskiego i w czasie panowania rosyjskiego przeszła modernizację, a obecnie jest miejscem wielu narodowych upamiętnień, przy czym materialne dziedzictwo rosyjskie jest generalnie niedostrzegane i nieuświadamiane, 2) Łódź - jedno z głównych miast przemysłowych czasów carskich, promujące się obecnie jako „Miasto czterech kultur” (tj. polskiej, żydowskiej, rosyjskiej i niemieckiej), 3) Białystok – miasto, które rozwijało się gospodarczo w okresie zaboru rosyjskiego, a obecnie jest lokalnym centrum kulturalnym zróżnicowanego kulturowo i religijnie Podlasia (gdzie nadal mieszkają między innymi rosyjscy staroobrzędowcy) i jednocześnie centralnym miejscem narodowych upamiętnień zesłańców na Syberię z czasów carskich i radzieckich poprzez działalność Muzeum Pamięci Sybiru, 4) Spała – osada należąca do ulubionych carskich rezydencji myśliwskich i była siedziba jednej z rezydencji Prezydenta RP przed II wojną światową oraz 5) Białowieża – dawna carska rezydencja myśliwska, wykorzystująca obecnie obrazy i narracje z czasów carskich do przyciągania turystów z Polski i zagranicy (także w znaczącej liczbie z Rosji).

Interesuje mnie zmiana sposobów definiowania i rozumienia dziedzictwa w różnych kontekstach społeczno-kulturowych i ideologicznych: dlaczego dany obiekt jest definiowany jako dziedzictwo i jaka jest rola w tych procesach różnych podmiotów lokalnych i państwowych, takich jak instytucje publiczne i działacze sfery pamięci i dziedzictwa. W ramach projektu będę również badała wpływ lokalnego aktywizmu i narracji pamięciowych na post-imperialne praktyki dotyczące dziedzictwa rosyjskiego oraz na konstrukcje dotyczące „narodowości” dziedzictwa (np. tego, co określa się jako „polskie”, a co jako „rosyjskie”). Mój zespół badawczy będzie prowadził wywiady (głównie z przedstawicielami lokalnych instytucji i różnymi „twórcami pamięci”, takimi jak lokalni historycy, aktywiści sfery pamięci, nauczyciele historii, przewodnicy turystyczni, a także z przedstawicielami mniejszości rosyjskiej i Cerkwii prawosławnej). Przeprowadzone zostaną także badania dotyczące dyskursu medialnego i wystaw muzealnych.